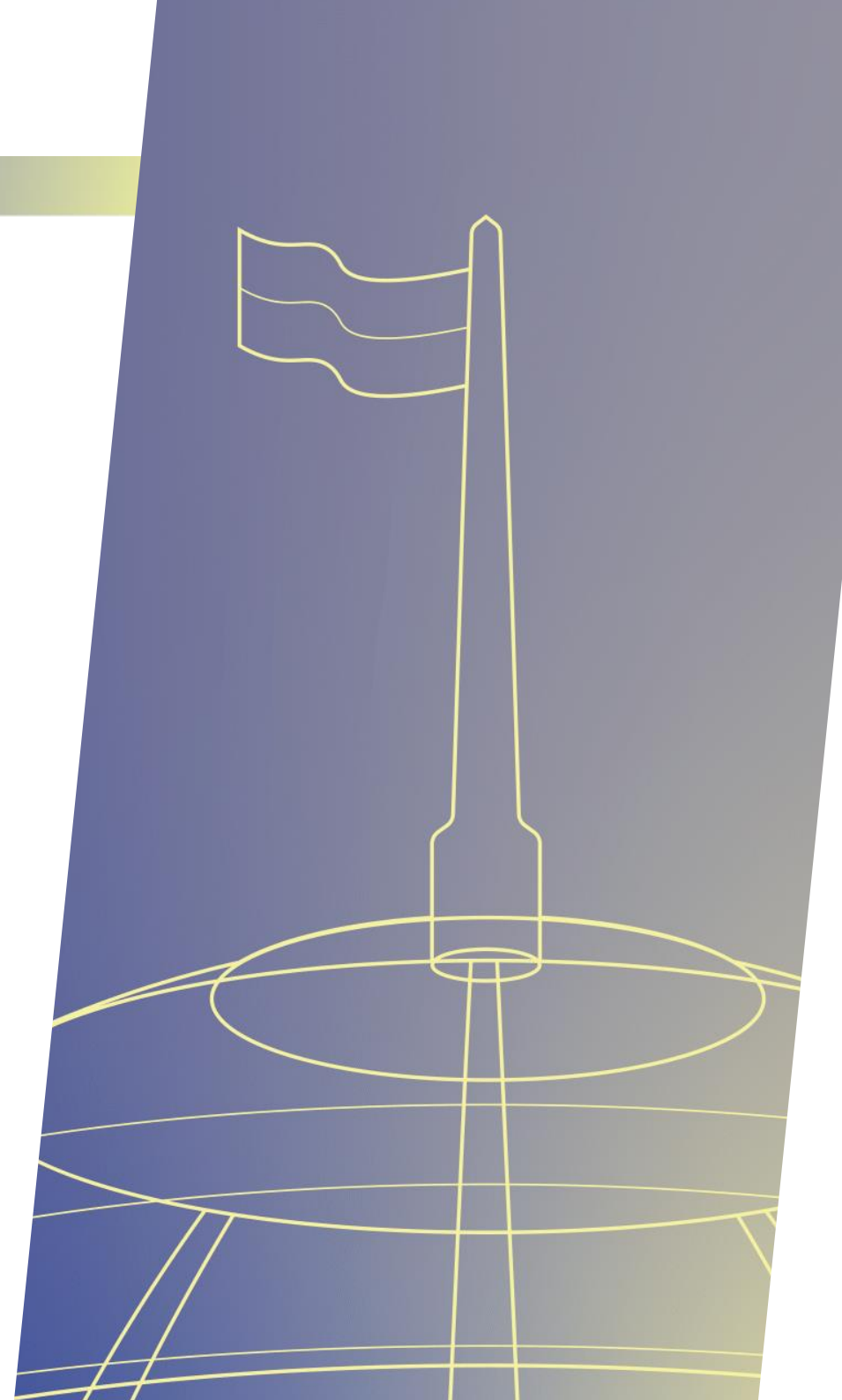

Інформаційний бриф:

Пенсійні системи країн-членів Європейського Союзу

Матеріали розроблено Програмою USAID RANG з метою аналітичної підтримки роботи Парламенту

жовтень 2022 | No 33

РАДА: наступне покоління

Пенсійні системи країн Європейського Союзу

Пандемія COVID-19 та пов'язані з нею обмеження, й одночасний спад світової економіки негативно вплинули на пенсійні системи країн світу. Пандемія вразила пенсійні фонди, постачальників пенсійних накопичень, регулюючі та наглядові органи. Закордонна система пенсійного забезпечення побудована схожим чином до системи медичного страхування. Як і в медичному страхуванні, ринок складається з установ, що постачають ці послуги¹. Друге Пан-Європейське Пенсійне Дослідження *Insurance Europe* провело опитування в липні-серпні 2021 р. серед майже 17 000 респондентів 16 країн ЄС і виявило, що 38% опитуваних не накопичували пенсійних фінансів. Серед них більше жінок, ніж чоловіків; вік коливається від 18-35 р.; це переважно особи з невисоким рівнем освіти; переважно безробітні. 38% відзначило, що, можливо, вони не будуть відкладати кошти на пенсію взагалі. З цього ж числа опитаних, понад 30% опитуваних висловились, що вони не мають можливостей відкладати кошти на пенсію, а 17% - що перестали відкладати пенсійні кошти саме внаслідок пандемії COVID-19 та карантинних заходів.

Останніми тенденціями на теренах ЄС щодо пенсійного забезпечення є пріоритетність безпеки збереження фінансових вкладів, надійність пенсійного фонду (тобто провайдера послуг) та гнучкість у збільшенні або зменшенні/зупиненні або продовженні здійснення пенсійних внесків. Менш важливими пріоритетами є мобільність фондів, тобто можливість переміщувати пенсійні накопичення між країнами ЄС. Найбільш вагомим пріоритетом залишається інвестиційна безпека пенсійних фондів. Також, останньою тенденцією є готовність громадян країн-членів ЄС до діджиталізації процесів, пов'язаних із пенсією. Наприклад, за даними опитувань 73% респондентів висловлюється радше за цифрове інформування аніж паперове².

Сучасні негативні впливи, що уразили ринок пенсійного забезпечення в Європі:

- ✓ зниження вартості активів на пенсійних рахунках через падіння фінансових ринків;
- ✓ збільшення зобов'язань через падіння відсоткових ставок пенсійних збережень. В ряді країн є визначені пенсійні плани з установленими виплатами, яких важко притримуватися в мовах кризи;
- ✓ зменшення пенсійних внесків через втрату роботи або зменшення заробітної плати – як зі сторони робітників, так і роботодавців.

¹ <https://www.insuranceeurope.eu/mediaitem/bcaa613d-1207-4784-a056-cd45bcaa2337/Pension%20priorities%20in%20Europe.pdf>

² https://www.insuranceeurope.eu/downloads/ar-2022-article-pensions/AR+2022%20article_Pensions.pdf

РАДА: наступне покоління

Моделі пенсійного забезпечення країн світу, як правило, побудовані за 3 підходами³:

1. **Обов'язкові державні пенсії та виплати пенсіонерам.** Державні програми, що фінансуються з **податків** або **внесків соцстрахування**. Приклади: Ірландія; Нідерланди; Данія. *В Ірландії пенсійна система базується на внесках до фондів соціального страхування.*

Мінімальні пенсійні ставки отримує близько 40% пенсіонерів Франції віком понад 65 р. та понад 30% пенсіонерів Бельгії, Італії й Іспанії такого ж віку. Натомість, менше 10% у Словаччині та 2% й менше в Угорщині, Польщі, та Словенії. Порівнюючи з країнами не членами ЄС як то Австралія, Чилі, Мексика, Корея – майже кожен другий пенсіонер, що досяг 65-річного віку отримує мінімальну пенсійну виплату від держави.

Державна накопичувальна пенсія є фіксованою, й надається всім особам, які досягли 66 р. без перевірки їхнього фінансового стану. Натомість, перевіряється чи зробила особа достатньо внесків фінансового страхування.

У Канаді, Японії, Люксембурзі **повне право** на доступ до пенсії, базованої на внесках, досягається через 40 років здійснення внесків.

По країнам членам Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) в середньому повне право на доступ до фондів досягається після 34 років здійснення внесків та після 13 років – часткове право.

2. **Пенсійне забезпечення, що пов'язане зі ставкою заробітних плат і професійним стажем. Існує державного та приватного типу.**

Це встановлені внески та фіксовані виплати (визначається державою та роботодавцем).

Наприклад, в Ірландії для особи, яка має 48 та більше років стажу, станом на 2022 р., ставка складає 253.30 євро/тиждень.

Правила обрахунку таких пенсій дуже відрізняються серед країн.

³ Вперше запропоновані Світовим Банком в 1994 р.

РАДА: наступне покоління

3. Добровільні приватні пенсійні внески громадян.

На практиці країни відрізняються з точки зору залежності від того або іншого підходу.

Якщо брати до уваги пенсії, що визначаються рівнем заробітку з якого пенсіонер, власне, здійснював соціальні виплати (**Франція, Італія, Швеція, Німеччина**), у багатьох випадках країна регулює мінімальні та максимальні внески, щоб уникнути надвеликих пенсійних вкладів, та встановлює мінімальний поріг внесків щоб захистити малозабезпечені соціальні групи. В **Швеції** немає верхнього порогу внесків.

Британська пенсійна система здебільшого базується на системі визначеної пенсійної ставки, хоча в рамках останніх реформ, додалися додаткові елементи – виплати певним категоріям пенсіонерів.

Нідерландська пенсійна система «*Algemene Ouderdomswet (AOW) pensioen*» – базова державна пенсія, що прив'язана до мінімальної заробітної платні. Один пенсіонер отримує суму до 70% від чистої мінімальної заробітної плати, пара отримує по 50% від чистої мінімальної заробітної плати. **Пенсія становить:** 1244,35 євро/місяць на 1 особу; 851,52 євро/місяць на кожного з подружжя.

Датська пенсійна система - «*Folkepension*» складається з базової суми, що виплачується кожному пенсіонеру. До неї додаються пенсійні надбавки, в залежності від того як людина проживає – самотійно або в парі. Додаткові річні виплати для осіб похилого віку («*ældrecheck*») виплачуються найменш фінансово забезпеченим пенсіонерам (становлять 28% від загального числа пенсіонерів). Базову пенсію можна отримати лише будучи постійним резидентом Данії, тобто проживати останні 40 р. в країні, в період від 15-річчя до 67 р. (Пенсійний вік в 2022 р. в Данії сягнув 67 р.). Базова датська пенсія становить 6 547 датських крон/місяць. Пенсійні надбавки для малозабезпечених осіб додаються до базової пенсії. Разом це складає до 14 019 датських крон/місяць (360 фунтів

стерлінгів/тиждень) для одинокого пенсіонера/ки та 10 347 датських крон/ місяць (265 фунтів стерлінгів/тиждень) для кожного члена пари⁴.

⁴ <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN00290/SN00290.pdf>

РАДА: наступне покоління

Питання індексації

Після того, як пенсіонер/ка отримали право або обрали для себе якусь з моделей пенсійного забезпечення, ключовим фактором виступає питання яким чином ці виплати зможуть фактично боротися з бідністю людини в старості. Якщо пенсійні виплати індексуються за середньою заробітною платнею, як у Данії, то пенсія не втратить свою вартість протягом пенсійного періоду й буде підтримувати середній стандарт життя пенсіонера. В ряді країн, переважно це країни не члени ЄС, індексація пенсій здійснюється за рівнем споживчих цін. Такий підхід є найбільш поширеним серед країн світу. Існують багато моделей обчислення індексацій, наприклад, Естонія обчислює індексацію пенсій як 80% від заробітної платні та 20% від споживчих цін, Литва рахує за ВВП та споживчими цінами, Бельгія, Туреччина, Ізраїль та Фінляндія виключно за споживчими цінами. Цікавим є досвід Австралії – вона аналізує, що є вищим – споживчі ціни або вартість життя і далі проводить індексацію за вищим показником.

РАДА: наступне покоління

Порівняльна таблиця. Моделі пенсійного забезпечення громадян країн-членів ЄС

Країна ЄС	Пенсія за місцем проживання (резидентства)	Мінімальна пенсія зі сплати внесків до пенсійних фондів	Грошова соціальна допомога людям похилого віку
Бельгія	✓		Для осіб старше 65 р.
Болгарія		✓ Мінімальний стаж становить 15 років	Для осіб старше 70 р.
Естонія		✓	Пенсія за віком (не зі сплати внесків) для осіб з 65 років (за умови 10- річного проживання/ страхування в Естонії).
Франція		✓	Субсидія для пенсіонерів старше 65 р.
Польща		✓	
Португалія		✓	Ненакопичувальна виплата для осіб старше 66 років і 5 місяців.
Кіпр		✓	Соціальна пенсія для пенсіонерів старших 65 р. (береться до уваги також період резидентства). Допомога малозабезпеченим пенсіонерам.
Мальта		✓	Ненакопичувальна виплата для осіб старше 60 р. з 5-річним терміном резидентства на території країни.
Фінляндія	✓ Національна пенсія за пенсійним віком (<i>Kansaneläke</i>) ✓ Гарантована пенсія (<i>Takuueläke</i>)		Житлова субсидія

РАДА: наступне покоління

Додаток 1. Пенсійний вік у країнах-членах ЄС⁵

Pension ages in EU Member States

		2009		2013		2017		2021		Outlook	
		Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women
BE	Belgium	65		65		65		65		67	in 2030
BG	Bulgaria	63	60	63y8m	60y8m	64	61	66y8m		67	in 2023
CZ	Czech Republic	62	56y8m-60y8m (a)	62y6m	57y8m-61y8m (a)	63	58y4m-62y4m (a)	63y10m		65	by 2036
DK	Denmark	65		65		65		67		67	in 2022
DE	Germany	65		65y2m		63y4m-65y6m (b)		65y9m		67	in 2031
EE	Estonia	63	61	63	61	63		64		65	in 2026
IE	Ireland	65		66		66		66		66	
EL	Greece	65	60	67	62	67		67		67+	in 2021
ES	Spain	65		65-65y1m (b)		65-65y4m (b)		66		67	in 2027
FR	France	60-65		61y2m		62-65y4m (b)		66y7m		67	in 2023
HR	Croatia	65	60	65	60y9m	60-65	60-61y6m	65	62y9m	67	in 2033
IT	Italy	65y4m	60y4m	66y3m	63y9m	66y7m	65y7m-66y7m	67		67+	in 2022
CY	Cyprus	65		65		65		65		65+	in 2023
LV	Latvia	62		62		63		64		65	in 2025
LT	Lithuania	62y6m	60	62y10m	60y8m	63y4m	61y8m	64y2m	63y4m	65	in 2026
LU	Luxembourg	65		65		65		65		65	
HU	Hungary	62		62		63y5m		65		65	
MT	Malta	61	60	62		62		63		65	in 2027
NL	Netherlands	65		65y1m		65y9m		66y4m		67+	in 2025
AT	Austria	65	60	65	60	65	60	65	60	65	in 2033
PL	Poland	65	60	65y1m	60y1m	66y1m	61y1m	65	60	65	60
PT	Portugal	65		65		65-66y3m (b)		66y6m		+LE	
RO	Romania	63y4m	58y4m	64y8m	59y8m	65	60y6m	65	61y6-9m	65	63
SI	Slovenia	63	61	65	63y6m	60-65 (b)		60-65 (b)		60-65 (b)	
SK	Slovakia	62	55y3m-59y3m (a)	62	57y6m-61y6m (a)	62y76d	59-62y76d (a)	62y8-10m		64	in 2030
FI	Finland	63-68 (c)		63-68 (c)		63-68 (c)		63y9m-68y (c)		65+	in 2027
SE	Sweden	61-67 (c)		61-67 (c)		61-67 (c)		62-68 (c)		63-69 (c)	
UK	United Kingdom	65	60	65	61y4m	65	63y6m	66		68	in 2046

⁵ <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN00290/SN00290.pdf>